

УДК 347.91

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ ТА ДОКАЗІВ У СПРАВАХ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ, ЩО МАЮТЬ ЮРИДИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ, У СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ

Лузан Т.Л., аспірант
кафедри цивільного права та процесу
Львівський національний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена аналізу порядку визначення предмета доказування, збирання та подання доказів у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах як складової частини підготовки таких справ до судового розгляду. Досліджується предмет доказування у вищезазначених справах залежно від предмету заяви.

Ключові слова: окреме провадження, справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах, підготовка справи до судового розгляду, предмет доказування, докази.

Статья посвящена анализу порядка определения предмета доказывания, сбора и представления доказательств по делам об установлении фактов, имеющих юридическое значение, в семейных отношениях как составной части подготовки таких дел к судебному разбирательству. Исследуется предмет доказывания по вышеупомянутым делам в зависимости от предмета заявления.

Ключевые слова: особое производство, дела об установлении фактов, имеющих юридическое значение, в семейных отношениях, подготовка дела к судебному разбирательству, предмет доказывания, доказательства.

Luzan T.L. FEATURES OF THE DEFINING OF POINT TO BE PROVED AND EVIDENCE IN THE CASES OF LEGAL FACTS ESTABLISHING IN FAMILY RELATIONSHIP

The article analyzes the defining of point to be proved, collecting and producing of evidence in the cases of legal facts establishing in family relationship as a part of the preparation of cases for trial. The point to be proved in the above mentioned cases is studied according to the subject of the claim.

Key words: ex parte proceeding, cases of legal facts establishing in family relationship, preparation the case for trial, point to be proved, evidence.

Постановка проблеми. Перш за все варто зазначити, що до справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах належать справи про встановлення факту родинних відносин між фізичними особами; перебування фізичної особи на утриманні (йдеться лише про учасників сімейних правовідносин); реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення; проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу (п. п. 1, 2, 4, 5 ч. 1 ст. 256 ЦПК України).

Вищезазначені справи окремого провадження проходять усі обов'язкові стадії цивільного процесу так само, як і справи позовного провадження. Однією з дій судді на стадії підготовки справи до судового розгляду є визначення предмета доказування у справі.

Ступінь розробленості проблеми. Дослідження стадії підготовки справи до судового розгляду, зокрема, здійснили С. В. Бирдіна, Н. Л. Бондаренко-Зелінська, В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник, М. О. Німак, В. К. Пучинський, Г. О. Світлична та ін. Однак більшість науковців-процесуалістів приділяли пильну увагу підготовці до судового розгляду саме справ позовного, а не окремого провадження.

Тому мета цієї статті – дослідження порядку визначення предмета доказування, збирання та подання доказів у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах як складової частини підготовки таких справ до судового розгляду.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 179 ЦПК України предметом доказування під час судового розгляду є факти, які обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для вирішення справи і підлягають встановленню при ухваленні рішення суду.

Правильне визначення предмета доказування саме у справах окремого провадження (в тому числі у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах) залежить, по-перше, від точного тлумачення законодавчого формулювання факту, який підлягає встановленню, оскільки з урахуванням цього законодавець визначає межі та обсяг предмета доказування. По-друге, при визначенні предмета доказування по даній категорії справ необхідно враховувати норми матеріального права, що регулюють правовідносини, потенційними суб'єктами яких можуть стати заявники та заінтересовані особи в разі встановлення судом цих фактів у зв'язку з подальшою реалізацією заявником належного йому суб'єктивного права» [1, ст. 19].

До того ж, установлюючи предмет доказування, суддя також визначається з колом необхідних доказів, що можуть підтвердити існування юридичного факту, який просить встановити заявник. Адже лише належні докази відображають зв'язок між доказами та юридичними фактами, що підлягають доказуванню, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 58 ЦПК України належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

Також необхідно наголосити на допустимості доказів у цивільному процесі (ст. 59 ЦПК України). Так, допустимість доказів має загальний і спеціальний характер. Загальний характер допустимості доказів означає, що у всіх справах має дотримуватися вимога про отримання інформації з визначених законом засобів доказування, з дотриманням порядку збирання, представлення і дослідження доказів (іншими словами, дотримання процесуальної форми доказування). Порушення цих вимог призводить до неприпустимості доказів. Спеціальний характер допустимості – це правила, що передбачають використання чітко визначених законом доказів для встановлення певних обставин справи (позитивна допустимість) або забороняють використання певних доказів (негативна допустимість) [2, с. 214].

Із цього приводу Г. О. Світлична зазначає, що вузький аспект дії правила допустимості (мається на увазі негативна допустимість), що полягає в неможливості застосування певних засобів доказування з урахуванням прямої вказівки в законі, в окремому провадженні не проявляється [1, ст. 13].

Відповідно до ч. 2 ст. 27 ЦПК України особи, які беруть участь у справі позовного провадження, для підтвердження своїх вимог або заперечень зобов'язані подати всі наявні в них докази до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться, – до початку розгляду справи по суті.

У ч. 1 ст. 131 ЦПК України передбачено, що сторони зобов'язані подати свої докази суду до або під час попереднього судового засідання у справі, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться, – до початку розгляду справи по суті.

Однак слід зазначити, що суди розглядають справи, зокрема, що виникають із сімейних відносин, не лише у порядку позовного провадження, а й окремого. У таких справах заявник також зобов'язаний подати всі наявні в нього докази. Тому словосполучення «позовного провадження» у ч. 2 ст. 27 ЦПК України повинно бути видалене.

Також згідно з ч. 1 ст. 60 ЦПК України кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, крім випадків, встановлених статтею 61 цього Кодексу.

Із цього приводу варто зауважити, що принцип змагальності не застосовується у справах окремого провадження, оскільки в таких справах відсутній спір про право. Тому в таких справах обов'язок доказування покладається лише на заявника, адже саме ця особа заінтересована в подальшому реалізувати своє суб'єктивне право на підставі сімейно-правового юридичного факту, встановленого рішенням суду. До того ж «для справ окремого провадження характерним є те, що визнання заінтересованими особами юридичного факту встановленим не має для суду обов'язкового значення, оскільки, як передбачається для даного виду провадження, визнання ними обставин встановленими не усуває перешкод у здійсненні прав заявни-

ка» [3, с. 681]. Хоча, відповідно до ч. 2 ст. 10 ЦПК України, заінтересовані особи у справах окремого провадження, зокрема у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах, мають рівні права із заявниками щодо подання доказів, їх дослідження та доведення їх переконливості.

Згідно з ч. 3 ст. 60 ЦПК України доказуванню підлягають обставини, які мають значення для ухвалення рішення у справі і щодо яких у сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, виникає спір.

Аналізуючи наведену норму права, зазначимо, що заінтересовані особи (їхні представники) можуть заперечувати існування юридичного факту, оспорювати докази, подані заявником у справі про встановлення даного факту, що має юридичне значення. Адже в межах окремого провадження допускається спір, але лише спір про факт. Однак заява про встановлення юридичного факту може бути залишена без розгляду на підставі ч. 6 ст. 235 ЦПК України лише в тому разі, якщо встановлення такого факту безпосередньо пов'язане з необхідністю вирішення саме спору про право [4, ст. 374].

До того ж слід наголосити, що відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції України особи, які беруть участь у справі, наділені свободою в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості.

У ч. 1 ст. 137 ЦПК України передбачено, що у випадках, коли щодо отримання доказів у сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, є складнощі, суд за їх клопотанням зобов'язаний витребувати такі докази. Клопотання про витребування доказів має бути подано до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться, – до початку розгляду справи по суті із долученням відомостей про неможливість отримання таких доказів особисто стороною або іншою особою, яка бере участь у справі. Порядком витребування доказів визначений у ст. 137 ЦПК України.

Одночасно необхідно наголосити, що на справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах, як на справи окремого провадження, розповсюджують свою дію правові приписи, закріплені у Главі 1 (Загальні положення) Розділу IV ЦПК України. А відповідно до ч. 2 ст. 235 ЦПК України з метою з'ясування обставин справи суд може за власною ініціативою витребувати необхідні докази. Тобто в таких справах суд відіграє активну роль та може за власною ініціативою збирати докази, необхідні для розгляду та вирішення справи.

При проведенні попереднього судового засідання суд з урахуванням предмета доказування, характеру правовідносин осіб, які беруть участь у справі, і норм матеріального права, що регулюють ці правовідносини, роз'яснює їм, що тягар доказування лежить на заявнику, з'ясовує, якими доказами сторони можуть (а не повинні) підтвердити свої твердження, а також наслідки неподання доказів і, якщо в учасників процесу є склад-

нощі у наданні доказів, витребує їх. Однак такі складнощі мають бути обґрунтованими, оскільки учасники процесу не повинні перекладати свої обов'язки на суд, якщо за обставинами вони самі спроможні витребувати і надати суду докази [5, ст. 324].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що обов'язок доказування у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах лежить виключно на заявникові, а заінтересовані особи мають право подавати та доводити переконливість тих чи інших доказів у таких справах. Як зазначалося вище, суд наділений правом (але не обов'язком) витребувати необхідні докази за власною ініціативою в таких справах. Тобто у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах суд відіграє активну роль у процесі доказування.

Отже, предмет доказування у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах залежить від предмету заяви у конкретній справі. «Особливістю доказування у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, є те, що в предмет доказування в цих категоріях справ входять обставини, які обґрунтовують заявлені вимоги, а також умови, завдяки яким даний факт за законом набуває юридичного значення, та обставини, пов'язані з неможливістю отримання чи відновлення документів, які підтверджують факт». [6, ст. 80]

Утім також слід зазначити, що не всі факти, що мають юридичне значення, в сімейних відносинах підлягають державній реєстрації (наприклад, факт родинних відносин між фізичними особами або проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу). Тому, розглядаючи та вирішуючи зазначені справи, суд не може вимагати доказів неможливості отримання чи відновлення документів, які підтверджують такий факт.

Одним з юридичних фактів, який суд встановлює в порядку окремого провадження, є факт родинних відносин між фізичними особами (п. 1 ч. 1 ст. 256 ЦПК України). Як зазначалося вище, такий факт не підлягає державній реєстрації, тому заявник зобов'язаний навести лише докази існування родинних відносин між ним та іншою особою. Такими доказами можуть слугувати свідоцтво про народження, про укладення або розірвання шлюбу; особова справа, автобіографія; листи; фотокартки; покази свідків.

Наступною категорією справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах є справи про встановлення факту перебування фізичної особи на утриманні (йдеться лише про учасників сімейних правовідносин) (п. 2 ч. 1 ст. 256 ЦПК України).

Згідно з п. 2.11 Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженого Постановою правління Пенсійного фонду України № 22-1 від 25 листопада 2005 року (в редакції від 07 липня 2014 року), за документ, що засвідчує перебування на утриманні непрацевдатних

членів сім'ї, приймаються довідки житлово-експлуатаційних або інших організацій з місця проживання (реєстрації), або довідки органів місцевого самоврядування, або довідки про реєстрацію місця проживання (разом з годувальником за однією адресою), видані згідно з вимогами статті 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». У разі неможливості надати такі документи факт перебування на утриманні померлого годувальника встановлюється в судовому порядку.

У свою чергу, в Листі Верховного Суду України від 01 січня 2012 року «Судова практика розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення» зазначено, що факт перебування фізичної особи на утриманні може бути встановлений судом у разі відсутності документа про його підтвердження, виданого органами виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства, виконкомами сільських і селищних рад, іншими організаціями, чи в разі відмови в його видачі та при одержанні документа, що не підтверджує факт перебування громадянина на утриманні. Видана відповідним органом довідка про те, що за його даними особа не перебувала на утриманні померлого, не виключає можливості встановлення в судовому порядку факту перебування на утриманні.

Таким чином, у підзаконному нормативно-правовому акті та судовій практиці визначений альтернативний перелік документів, які можуть підтверджувати факт перебування фізичної особи на утриманні. Виглядає, що заявник у таких справах має надати докази неможливості одержання або відновлення одного з вищеперерахованих документів, що посвідчують цей факт.

Крім цього, заявник має надати суду докази, що підтверджують факт перебування його на утриманні (йдеться лише про сімейно-правові відносини): свідоцтво про смерть годувальника; свідоцтво про одруження; свідоцтво про народження; довідку про склад сім'ї; особову справу, автобіографію; листи; покази свідків, а також докази, що підтверджують, що заявник був на його повному утриманні або одержував від годувальника допомогу, яка була для нього постійним і основним джерелом засобів до існування, наприклад довідку про заробітну плату, пенсію, стипендію, інші доходи утримувача та заявника, документи, що підтверджують грошові перекази тощо.

Також у порядку окремого провадження розглядаються справи про встановлення факту реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення (п. 4 ч. 1 ст. 256 ЦПК України).

Згідно з ч. 1 ст. 3 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» відомості про усиновлення, шлюб, розірвання шлюбу підлягають обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів цивільного стану громадян та Єдиного державного демографічного реєстру в обсязі, визначеному Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». Стаття викладена зі змінами, внесеними згідно із

Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20 листопада 2012 року, який набув чинності 06 грудня 2012 року.

Відповідно до п. 3.4 Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання, затверджених Наказом Міністерства юстиції України № 96/5 від 12 січня 2011 р. (далі – Правила), відсутність актового запису цивільного стану підтверджується повним витягом з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про відсутність актового запису цивільного стану за формою, наведеною у додатку 24 до Інструкції з ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 24 липня 2008 року № 1269/5, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 25 липня 2008 року за № 691/15382 (зі змінами).

Якщо метричні книги або книги державної реєстрації актів цивільного стану передані на зберігання до державної архівної установи, відсутність актового запису цивільного стану підтверджує архівна довідка, видана державним архівом в Автономній Республіці Крим, області, містах Києві або Севастополі.

У п. 3.8 Правил визначено перелік документів, які заявник подає разом із заявою про поновлення втраченого актового запису цивільного стану, зокрема, йдеться й про вищезазначену архівну довідку та повний витяг із Державного реєстру актів цивільного стану громадян про відсутність актового запису цивільного стану, який додається відділом державної реєстрації актів цивільного стану до поданої заявником заяви.

Відповідно до п. 3.11 Правил на підставі поданих заявником та затребуваних відділом державної реєстрації актів цивільного стану, дипломатичним представництвом чи консульською установою України документів та їх аналізу складається висновок про поновлення або відмову в поновленні актового запису цивільного стану.

Також згідно з п. 2 ч. 1 ст. 9 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» кожна особа, персональні дані (інформація про особу) якої внесені до Єдиного державного демографічного реєстру (далі – Реєстр), має право на вимогу щодо поновлення і виправлення інформації про неї.

А відповідно до ч. 6 ст. 10 цього ж Закону відмова заявнику у внесенні інформації до Реєстру, в тому числі у виправленні, поновленні та анулюванні внесеної інформації, може бути оскаржена в порядку, встановленому законом.

Отже, висновок про відмову в поновленні актового запису цивільного стану, складений відділом державної реєстрації актів цивільного стану, є доказом неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують факт реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу, усиновлення. А починаючи з 06 грудня 2012 року таким доказом також може бути

відмова заявнику у внесенні інформації до Реєстру, надана розпорядником Реєстру.

Також варто зазначити, що в п.10 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення» № 5 від 31 березня 1995 року зазначено, що, оскільки реєстрація усиновлення (удочеріння) була введена в Україні з березня 1926 року, а норми про її проведення виключено з Кодексу про шлюб та сім'ю України Законом України від 23 червня 1992 року, судом при наявності доказів може бути встановлено факт усиновлення (удочеріння) за період, коли реєстрація не провадилась.

Таким чином, заявник зобов'язаний надати доказ неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують факт реєстрації усиновлення лише в тому разі, якщо на момент здійснення усиновлення державна реєстрація усиновлення була обов'язковою.

Доказами ж самого юридичного факту реєстрації шлюбу або розірвання шлюбу можуть бути паспорт зі штампом про реєстрацію або розірвання шлюбу (як, наприклад, указано в рішенні Козелецького районного суду Чернігівської області від 11 березня 2010 року у справі № 2-о-21/2010 [7]); свідоцтво про народження дитини із зазначенням батьків новонародженого; особова справа, автобіографія; листи; покази свідків, а реєстрації усиновлення – копія рішення органів опіки та піклування про усиновлення; копії заяв у Виконком місцевої Ради народних депутатів, в органи опіки та піклування, до суду про усиновлення, відмітка про задоволення таких заяв; анкети усиновлювачів, де зазначено в якості члена сім'ї, ім'я усиновленого; ділові та особисті листи усиновлювача, усиновленого; покази свідків [8, с. 168-169].

Також у порядку окремого провадження встановлюється факт проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу (п. 5 ч. 1 ст. 256 ЦПК України). Оскільки такий факт не підлягає державній реєстрації, то заявник зобов'язаний надати до суду лише докази існування відповідних сімейних відносин між ним та іншою особою. Такими доказами можуть бути свідоцтво про народження спільних дітей, квитанції про сплату комунальних послуг, особова справа, автобіографія, листи, заповіт один на одного або на одного із сім'ї, покази свідків. А в рішенні Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 03 грудня 2012 року у справі № 209/3332/12 доказом факту спільного проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу на одній житловій площі слугувала довідка Сокилецької сільської ради Козятинського району Вінницької області [9].

Висновки. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що правильне визначення предмета доказування у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення, у сімейних відносинах українця важливе для ухвалення судом законного та обґрунтованого рішення у справі, а також що предмет доказування та докази в кожній конкретній такій справі залежить від предмету заяви, поданої до суду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Світлична Г.О. Підготовка до судового розгляду справ окремого провадження [Текст] : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Світлична Галина Олександрівна ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1997. – 24 с.
2. Кравчук В.М., Угриновська О.І. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. – К.: Істина, 2006. – 944 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар у 2 т. / [За заг. ред. С.Я. Фурси]. – К.: Видавець Фурса С.Я. : КНТ, 2006. – (Серія «Процесуальні науки»). – Т. 1. – 2006. – 912 с.
4. Т. Лузан. «Спів про право як критерій розмежування справ цивільної юрисдикції». – Юридичний вісник. – 2014/3. – № 3. – С. 372-376

5. Позовне провадження : монографія / В.В. Комаров, Д.Д. Лупеник, П.І. Радченко та ін. ; за ред. В.В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – 552 с.
6. Німак Марія Орестівна. Окреме провадження у справах, що виникають із шлюбних правовідносин [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Німак Марія Орестівна ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2012. – 221 с.
7. Рішення Козелецького районного суду Чернігівської області від 11 березня 2010 року у справі № 2-о-21/2010//
8. <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8629455>
9. Гузь Л.Є. Підготовка деяких цивільних справ до судового розгляду. – Х.: Фактор, 2012. – 432 с.
10. Рішення Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 03 грудня 2012 року у справі № 209/3332/12// <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28012141>

УДК 347.7

PIERCING THE CORPORATE VEIL (ЗНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОЇ ВУАЛІ): ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДОКТРИНИ

Махінчук В.М., д. ю. н., старший науковий співробітник
 Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
 імені академіка Ф.Г. Бурчака
 Національної академії правових наук України

Стаття присвячена дослідженню відомої у багатьох зарубіжних країнах доктрини «piercing the corporate veil» (зняття корпоративної вуалі). Розкривається поняття та суть доктрини «зняття корпоративної вуалі», підстави та умови її застосування. Окрема увага приділяється доктрині «alter ego».

Ключові слова: корпоративна вуаль (*corporate veil*), зняття корпоративної вуалі (*piercing the corporate veil*), доктрина «альтер его» (*alter ego doctrine*).

Статья посвящена исследованию известной во многих зарубежных странах доктрины «piercing the corporate veil» (снятие корпоративной вуали). Раскрывается понятие и сущность доктрины «снятия корпоративной вуали», основания и условия ее применения. Особое внимание уделяется доктрине «alter ego».

Ключевые слова: корпоративная вуаль (*corporate veil*), снятия корпоративной вуали (*piercing the corporate veil*), доктрина «альтер эго» (*alter ego doctrine*).

Makhinchuk V.M. PIERCING THE CORPORATE VEIL: DEFINITION AND CONTENTS OF DOCTRINE

The article is devoted to research, known in many foreign countries as the doctrine of «piercing the corporate veil». The concept and the essence of the doctrine of «piercing the corporate veil», the grounds and conditions of its application. Particular attention is given to the doctrine of «alter ego».

Key words: *corporate veil, piercing the corporate veil, alter ego doctrine.*

Принцип обмеженої відповідальності, закладений в основу концепції існування юридичної особи, доволі часто стає основою для різного роду зловживань і дозволяє недобросовісним засновникам та учасникам окремих видів підприємницьких товариств збагатитися за рахунок активів товариства, яке при цьому не виконує своїх зобов'язань перед третіми особами. Зловживання конструкцією юридичної особи, використання в межах недосконалого законодавства передбачених законом прав для досягнення незаконних цілей та здійснення незаконних, шахрайських дій з метою ухилення від персональної відповідальності все частіше обговорюється не лише науковою спільнотою, а й практиками.

Загальновідомо, що юридична особа є самостійним суб'єктом права та існує де-

юре окремо від фізичних осіб, які її утворили. Закріплений ст. 96 ЦК України загальний принцип цивільно-правової відповідальності полягає в тому, що юридична особа є відокремленою від своїх засновників і учасників та самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями. Учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом.

Основний принцип, відповідно до якого юридична особа є самостійним утворенням, яке має своє власне майно, відображений у відомій справі *Salomon v. Salomon & Co* 1897 р. [1], яка стала широковідомим судовим прецедентом, оскільки саме в цій справі